de Rechtspraak

Raad voor de
rechtspraak

Aan de minister van Justitie
Dr. E.M.H. Hirsch Ballin
d.t.v. mw. mr. A.L.J. van Strien
Postbus 20310
2500 EH DEN HAAG

Afdeling Ontwikkeling

bezoekadres
Kneuterdijk 1
2514 EM Den Haag

correspondentieadres
Postbus 90613
2509 LP Den Haag

t 070 - 361 9723
f 070 - 361 9746
www.rechtspraak.nl

datum	7 oktober 2008
contactpersoon	mr. E.A.K.G. Ruys
doorkiesnummer	070 - 361 9892
faxnummer	070 - 361 9746
e-mail	s.ruys@rechtspraak.nl
ons kenmerk	UIT 13279 / ONTW SR
uw kenmerk	5549434/08/6
onderwerp	Conceptwetsvoorstel hervorming herzieningsregeling - advies

Geachte heer Hirsch Ballin,

Bij brief van 11 juli 2008 met bovengenoemd kenmerk verzocht u de Raad voor de rechtspraak (de "**Raad**") advies uit te brengen inzake het conceptwetsvoorstel betreffende de hervorming van de herzieningsregeling (het "**Wetsvoorstel**"). Doel van het wetsvoorstel is om de mogelijkheid tot herziening van onherroepelijke rechterlijke uitspraken ten voordele van de gewezen verdachte te verbeteren en om de mogelijkheid van herziening ten nadele van de gewezen verdachte in te voeren. Met het Wetsvoorstel worden onder meer de gronden voor herziening ten voordele verruimd, wordt de mogelijkheid tot het doen van nader feitelijk onderzoek voorafgaand aan en naar aanleiding van een aanvraag tot herziening ten voordele in de wet opgenomen en vorm gegeven en wordt in dat kader een adviescommissie ingesteld om de procureur-generaal bij de Hoge Raad te adviseren, terwijl ook voorzieningen worden getroffen voor slachtoffers in het geval de herziening leidt tot een vrijspraak. Het voorstel tot invoering van het nieuwe buitengewone rechtsmiddel van de herziening ten nadele van de gewezen verdachte geschiedt in navolging van andere Europese landen. De herziening ten nadele die ertoe kan leiden dat een gewezen verdachte die is vrijgesproken of ontslagen van alle rechtsvervolging, opnieuw wordt berecht, wordt in het voorstel in een beperkt aantal gevallen mogelijk gemaakt, waarbij het initiatief in handen wordt gelegd van het College van Procureurs-generaal.

Gehoord de gerechten, adviseert de Raad als volgt.[1]

---

[1] De Raad voor de rechtspraak heeft op grond van artikel 95 van de Wet op de rechterlijke organisatie een wettelijke adviestaak met betrekking tot nieuwe wets- en beleidsvoorstellen die gevolgen hebben voor de rechtspraak. De adviezen worden vastgesteld na overleg met de gerechten. De Raad voor de rechtspraak is een adviescollege in de zin van artikel 79 en 80 van de Grondwet. Bij het opstellen van zijn adviezen beoordeelt de Raad de voorgenomen wet- en regelgeving in het bijzonder op de gevolgen voor de organisatie en de werklast van de gerechten en op de (praktische) toepasbaarheid en uitvoerbaarheid. Rechters zijn bij de behandeling van individuele zaken niet gebonden aan de inhoud van de wetgevingsadviezen van de Raad voor de rechtspraak.

Advies

De in het wetsvoorstel gekozen procedures en overige gedane keuzen worden in de MvT goed onderbouwd. De Raad kan zich daarin vinden. De Raad heeft de volgende kanttekeningen en vraagpunten.

1. Algemeen

De herziening wordt in de MvT terecht gezien als een correctiemogelijkheid voor die gevallen, waarin andere strafvorderlijke voorzieningen geen adequate oplossingen bieden. Daarnaast is het streven er uiteraard op gericht om onjuiste uitspraken zo veel mogelijk te voorkomen door een goede opsporing, vervolging en berechting en door de verbeteracties die in gang zijn gezet door het openbaar ministerie en de rechtspraak (p. 7).

In dit verband is aandacht gewenst voor de problematiek rond het bewijs in zedenzaken waarop in de MvT wordt ingegaan (p. 20). Het verdient overweging om verhoren van aangevers in zedenzaken altijd audiovisueel te registreren. Thans is de praktijk divers, terwijl het bij de bewijsbeslissing vaak draait om de betrouwbaarheid van de aangever. Bijkomend voordeel is dat zoveel mogelijk voorkomen kan worden dat aangevers geruime tijd na het feit nog in hoger beroep moeten worden gehoord.

2. Herziening ten voordele van de gewezen verdachte

De Raad heeft wat betreft de herziening ten voordele in het bijzonder de volgende kanttekeningen:

- De vraag kan worden gesteld of de nieuwe formulering van de herzieningsgrond van het novum in alle opzichten geslaagd is. De term “feit of bewijsmiddel” lijkt tegen de achtergrond van de terminologie van het Wetboek van Strafvordering en de uit de MvT blijkende bedoeling te restrictief. Kan niet beter gekozen worden voor “feit of omstandigheid”?

  Aan de andere kant is het de vraag of de gekozen formulering niet te ruim is. In de eerste plaats gaat het er bij de uitbreiding om in het bijzonder het geval te dekken van wijzigingen in deskundigeninzichten. De formulering lijkt aanzienlijk ruimer. Daar komt bij dat in de MvT (p. 20) de nadere uitkristallisatie aan de rechtspraak wordt overgelaten. Gelet op het uitzonderlijke karakter van de herziening - en een mogelijke ongewenste aanzuigende werking - ligt het echter voor de hand om te kiezen voor een formulering of constructie die geen dan wel nauwelijks ruimte biedt voor rechtsonzekerheid.

- De herzieningsregeling bevat een uitzondering op de regel van art. 69 Sr dat het recht tot strafvordering vervalt door het overlijden van de verdachte, en op het daaruit voortvloeiende gevolg dat in dat geval het openbaar ministerie niet-ontvankelijk wordt verklaard in de vervolging. Die uitzondering komt onder meer tot uitdrukking in art. 458, derde lid, Sv waarin wordt bepaald dat er na vernietiging van de uitspraak geen straf of maatregel meer kan worden opgelegd (zie ook p. 43-44 MvT). Schuldigverklaring zonder oplegging van straf of maatregel kan dus kennelijk wel. De Raad

acht het gewenst om ten aanzien de overleden gewezen verdachte uitdrukkelijk bepalingen op te nemen over de te volgen procedure nadat de herziening gegrond is verklaard en de zaak is verwezen naar het gerechtshof (art. 476 Sv). Het wetsontwerp bevat in art. 458 Sv alleen een regeling voor de vertegenwoordiging van de (gewezen) verdachte tijdens de herzieningsprocedure, maar, indien hij voorafgaande aan de herzieningsaanvraag is overleden, niet voor een eventueel daarop volgende procedure bij het gerechtshof.

- De term “redelijke termijn” in art. 465, tweede lid, Sv roept vragen op. De MvT noemt als beginmoment telkens het tijdstip waarop de gewezen verdachte op de hoogte is geraakt van het novum. De Raad adviseert dit moment uitdrukkelijk in de wet te vermelden.

- In de regeling van de adviescommissie wordt niet vermeld van welke gegevens de adviescommissie kennis neemt of kennis kan nemen. Zo wordt niet duidelijk of de procureur-generaal het gehele dossier aan de adviescommissie over zal leggen, of dat hij zich kan beperken tot het voorleggen van een eigen vraagstelling of dat hij naar bevind van zaken kan handelen. Indien deze procedure niet geregeld wordt in de in artikel 462, vierde lid, Sv genoemde AMvB, dan adviseert de Raad hierover een bepaling in het voorstel op te nemen. Aan de adviescommissie worden geen bevoegdheden toegekend, bijvoorbeeld om inlichtingen in te winnen bij deskundigen. Het is de vraag of de adviescommissie daarmee niet te zeer wordt beperkt in de mogelijkheid haar functie zo goed mogelijk te vervullen. Het is vanuit de optiek van de rechtspleging wenselijk als dit nader geregeld wordt in voornoemde AMvB.

  Bij publicatie van het rapport bestaat de kans dat delen van het dossier letterlijk worden gepubliceerd. Er zijn omstandigheden denkbaar waaronder dat onwenselijk is, bijvoorbeeld als dat een inbreuk oplevert op rechten van niet verdachte betrokkenen en andere derden die in het dossier voorkomen. Is het de bedoeling dat in voornoemde AMvB ook regels worden opgenomen over de geheimhouding voor de leden van de adviescommissie? Mogen de leden van de adviescommissie (zonder meer) buiten de commissie hun – mogelijk van de (meerderheid van de) commissie afwijkende – persoonlijke standpunt tegenover de media ventileren? Zo ja, dan is het geenszins ondenkbaar dat daarvan gebruik wordt gemaakt, met als gevolg dat (ernstig) afbreuk kan worden gedaan aan het advies en het gezag van de commissie en dat nieuwe verwikkelingen in (de aanloop tot) een mogelijk toch al gevoelige herzieningsprocedure ontstaan.

- Het onderzoeksteam beschikt over een aantal onderzoeksbevoegdheden. Het is aannemelijk dat daartoe de bevoegdheden tot het verhoren van getuigen en de gewezen verdachte behoren. Vanuit het systeem van het Wetboek van Strafvordering en het recht op rechtsbijstand van de (gewezen) verdachte lijkt te volgen dat de verdediging de bevoegdheid wordt gegeven om dergelijke verhoren bij te wonen. In de toelichting op het Wetsvoorstel wordt geen aandacht besteed aan dit vraagstuk.

- De regeling van de herziening ten voordele mist de tegenhanger van art. 482a, vierde lid Sv. In de MvT wordt bij de herziening ten nadele gesteld dat particuliere opsporing niet is toegestaan, maar particuliere opsporing doet zich niet alleen voor met het oog op herziening ten nadele (p. 75). Als door particulieren onderzoek wordt gedaan om een herziening ten voordele te bewerkstelligen, kunnen ook fundamentele rechten worden geschonden, bijvoorbeeld van iemand van wie terecht of

ten onrechte wordt vermoed dat hij de werkelijke dader is (zoals de klusjesman in de Deventer moordzaak). De Raad acht het daarom gewenst dat ook bij de herziening ten voordele op dit punt een regeling tot stand komt. Indien een dergelijke voorziening niet in het Wetsvoorstel wordt opgenomen is het tenminste wenselijk dat in de MvT op dit punt wordt ingegaan.

In de bijlage bij deze brief worden artikelsgewijs nog enkele opmerkingen gemaakt over de herziening ten voordele.

3. Herziening ten nadele van de gewezen verdachte

De Raad heeft wat betreft de herziening ten nadele in het bijzonder de volgende kanttekeningen:

De introductie van de mogelijkheid van herziening ten nadele van de gewezen verdachte is een ingrijpende verandering in ons strafprocesrecht. Dat brengt onder meer mee dat de formulering van de gronden zo min mogelijk ruimte dient te laten voor verschil in interpretatie.

- In verband met de in art. 482a, eerste lid onder a, Sv geformuleerde grond:

  - Kan een gewijzigd inzicht in de bijdrage van een deskundige op dezelfde wijze als bij herziening ten voordele van de gewezen verdachte een herzieningsgrond opleveren? Hoewel in art. 482a, derde lid, Sv niet over verklaringen van deskundigen wordt gesproken, lijkt de formulering op p. 69 op een bevestigend antwoord te duiden; er wordt echter niet verwezen naar de eerdere beschouwingen over dit onderwerp (in de Puttense moordzaak is een deskundige van zijn verklaring ter terechtzitting teruggekomen).

  - Is het niet de bedoeling de herziening ten nadele van de gewezen verdachte te beperken tot gevallen waarin een dode valt te betreuren? Volgens de voorliggende tekst is beslissend of het misdrijf wordt bedreigd met levenslange gevangenisstraf en tellen dus strafverzwarende en strafverlichtende omstandigheden in beginsel niet mee. Bij een vrijspraak van een poging tot moord is dus herziening ten nadele mogelijk. Verder wordt een aantal misdrijven met levenslange gevangenisstraf bedreigd zonder dat er sprake hoeft te zijn van een dode, zoals in de artikelen 92, 93, 94, 95, 95a, 97, 97a, 98a, tweede lid, 102, 108, tweede lid, 115, tweede lid, 117, tweede lid, en 121 Sr.

- Verklaringen van getuigen kunnen op zichzelf op de in de MvT aangegeven gronden geen aanleiding zijn voor een herziening (p. 68); een bekentenis van de verdachte wel (p. 68 en 69). Voormalige, eveneens vrijgesproken, medeverdachten (bijvoorbeeld van medeplegen van een moord) zullen formeel getuigen zijn in de strafzaak van de (gewezen) verdachte. Materieel kan ten aanzien van hen echter sprake zijn van hetzelfde als bij de verdachte. Een van hen kan erover opscheppen dat hij en zijn medeverdachten ten onrechte zijn vrijgesproken. Er zijn goede redenen om bekentenissen van medeverdachten, welke tot herziening ten nadele kunnen leiden, ook aanleiding te doen zijn tot herziening ten nadele van een niet bekennende medeverdachte.

- Ten aanzien van de in art. 482a, eerste lid onder d, Sv voorgestelde grond rijst de vraag of het geen aanbeveling verdient als eis te stellen dat er ernstige aanwijzingen zijn dat de gedragingen van invloed zijn geweest op de uitkomst. Anders zou herziening immers geen zin kunnen hebben.

- Het is de vraag of het begrip “bekentenis” in art. 482a, derde lid onder a, Sv in dit verband nadere invulling behoeft. Het geval kan zich bijvoorbeeld voordoen dat de gewezen verdachte die had bekend dat hij het slachtoffer had doodgestoken, is ontslagen van alle rechtsvervolging op grond van noodweer. Na de vrijspraak geeft aan dat hij heeft gelogen en dat er geen sprake was van een noodweersituatie. Zou het probleem te verhelpen zijn door toevoeging van de woorden: “*in strijd met hetgeen hij eerder heeft verklaard*”? Een dergelijke toevoeging lijkt meer te stroken met het karakter van de herziening ten nadele van de gewezen verdachte.

- Het verdient ter wille van de zeer gewenste duidelijkheid (zie ook hiervoor) aanbeveling een aantal factoren die bij de beoordeling van “het belang van een goede rechtsbedeling” dienen te worden betrokken, in het kader van een niet-limitatieve opsomming in de wet op te nemen (art. 482a, eerste lid aanhef, Sv.). Met name de factor van de zorgvuldigheid van eerder opsporingsonderzoek verdient expliciete vermelding.

- In de MvT wordt gesteld dat particuliere opsporing niet is toegestaan (p. 75), maar tegelijk wordt onderkend dat in de praktijk toch door particulieren onderzoek wordt gedaan met het oog op een herzieningsaanvraag. De resultaten van dit onderzoek worden alleen uitgesloten bij de beoordeling van een herzieningsaanvraag en als bewijsmiddel in de strafzaak als bij dat onderzoek een inbreuk is gemaakt op een fundamenteel recht van de gewezen verdachte (art. 482a). Dit roept een aantal vragen op. Moet bedoelde particuliere opsporing in deze context anders worden behandeld dan de commune strafvordering? Waarom wordt hier anders dan bij art. 359a Sv uitdrukkelijk gekozen voor een bepaalde sanctie? Moet er voor de kwalificatie “in strijd met de wettelijke regels” sprake zijn van strijd met strafbepalingen? Is “privacy” een fundamenteel recht? Zouden de gedragingen van Peter de Vries ten aanzien van Joran van der Sloot onder het criterium vallen?

- Is – naar analogie van de regeling van herziening ten voordele van de gewezen verdachte – een bepaling nodig omtrent beperkingen aan de mogelijke beslissing van de feitenrechter? Kan de verdachte bijvoorbeeld in geval van de in art. 482a, eerste lid onder b en c, Sv vermelde gronden voor om het even welk feit worden veroordeeld? Hoe dient de beslissing te luiden als er uiteindelijk sprake blijkt te zijn van doodslag (waarop geen levenslange gevangenisstraf is gesteld)?

- Er moet rekening mee worden gehouden dat de onderzoeken arbeidsintensief, tijdrovend en duur zullen zijn. Voor de rechters-commissarissen, de rechtbanken en de politiekorpsen vormen de onderzoekskosten onvoorziene kosten. Afgezien van de werklast en de kosten die een en ander meebrengt, rijst de vraag naar de organisatie van de inzet van personeel en middelen. Uit het Wetsvoorstel wordt niet duidelijk wie daarover beslist. De Raad adviseert op dit punt, al dan niet in lagere regelgeving, duidelijkheid te scheppen.

- Als in de MvT (p.84) sprake is van “bewijsminima” wat betekent dat dan bijvoorbeeld in een situatie waarin een gewezen verdachte aan een getuige heeft “bekend” dat hij ondanks de vrijspraak het feit

wel heeft gepleegd, maar vervolgens ontkent dat hij dat tegen de getuige heeft gezegd (art. 482a, eerste lid, Sv)? Er is dan onvoldoende bewijs in de zin van de bewijsregeling van art. 339 e.v. Sv. Kan er dan – zolang de gewezen verdachte niet nog een keer "bekent" - geen herziening plaatsvinden? Of wordt bedoeld dat een bewijsmiddel in de oorspronkelijke stukken van de strafzaak de bekentenis kan schragen? Verdient het geen aanbeveling een meer inhoudelijk criterium te formuleren, bijvoorbeeld "ernstige bezwaren"?

In de bijlage bij deze brief worden artikelsgewijs nog enkele opmerkingen gemaakt over de herziening ten nadele.

4. Werklast

De herziening ten voordele van de gewezen verdachte

Het Wetsvoorstel zal vooral de werklast bij het parket van de procureur-generaal bij de Hoge Raad en bij de Hoge Raad doen toenemen. De werklastgevolgen voor de rechtbanken, in het bijzonder de rechters-commissarissen, en de hoven zijn niet goed in te schatten. Er kan hoogstens een *educated guess* worden gemaakt. Er is daarbij gebruik gemaakt van een voorzichtige inschatting van inhoudelijk deskundigen.

Het is redelijk te veronderstellen dat het Wetsvoorstel zal leiden tot een toename van het aantal herzieningsaanvragen. Voor de gerechten (buiten de Hoge Raad) zullen vooral de nieuwe mogelijkheden tot inzet van de rechters-commissarissen en de omvang van de door hen te verrichten onderzoeken tot werklastverzwaring leiden. Daarnaast zullen naar verwachting meer aanvragen gegrond worden verklaard en naar een gerechtshof worden verwezen.

Het is redelijk te veronderstellen dat in de eerste jaren na de invoering van het Wetsvoorstel meer herzieningaanvragen zullen worden ingediend dan daarna en dat dit in de eerste jaren ook zal leiden tot een groter aantal aanvragen waarin door de Procureur-generaal of door de Hoge Raad aan de rechter-commissaris een opdracht tot nader onderzoek wordt gegeven, dan in de jaren daarna. Het aantal opdrachten aan de rechter-commissaris wordt als volgt ingeschat: de eerste twee jaren telkens acht opdrachten tot nader onderzoek en in de volgende jaren vier per jaar. In de helft van de gevallen zal het gaan om een uitvoerig onderzoek, vergelijkbaar met de instructie in een megazaak, en in de andere gevallen om onderzoek dat vergelijkbaar is met het onderzoek dat in zware meervoudige kamer strafzaken (MK-zaken) gedaan moet worden. Dit betekent voor de zwaardere onderzoeken een werkbelasting voor de rechter-commissaris van 65 uur en voor de ondersteuning 48 uur per onderzoek (vergelijkbaar met de instructie in megazaken). Voor de andere onderzoeken betreft dit een werkbelasting voor de rechter-commissaris van 18 uur en voor de ondersteuning van 13,5 uur per onderzoek.

Ingeschat wordt dat van de herzieningsaanvragen, waarin een opdracht tot nader onderzoek wordt gegeven aan de rechter-commissaris, de helft gegrond wordt verklaard en dat deze zaken alle worden verwezen naar een gerechtshof . Dit betreft een extra instroom van megazaken bij de gerechtshoven

(aannemende dat de behandeling van de aanvraag een jaar zal duren) in het tweede en derde jaarna invoering van het Wetsvoorstel van telkens twee megazaken. In de daarop volgende jaren zal het om een megazaak per jaar gaan. De andere herzieningsaanvragen waarin aan de rechter-commissaris een opdracht tot nader onderzoek wordt gegeven en die gegrond worden verklaard, zullen als reguliere zaak bij een gerechtshof instromen en in het normale bekostigingsproces worden meegenomen.

Naast herzieningsaanvragen waarbij aan een rechter-commissaris een opdracht tot nader onderzoek wordt gegeven, zullen aanvragen worden behandeld waarbij geen opdracht tot nader onderzoek aan een rechter-commissaris nodig wordt geacht. Als deze aanvragen gegrond worden verklaard, zal daarvan een deel door de Hoge Raad zelf worden afgedaan en een deel worden verwezen naar een gerechtshof die daar als reguliere strafzaak in het bekostigingproces worden meegenomen.

Kostenraming

De geschatte extra kosten van onderzoeken door de rechter-commissaris (megazaken en MK-zaken) die gemoeid zijn met het Wetsvoorstel zijn opgenomen in tabel 1.

Tabel 1. Inschatting kosten

Euro/jaar	Jaar 1	Jaar 2	Jaar 3	Jaar 4	Jaar 5 e.v.
Hervorming Herziening	61.219	177.219	177.219	88.609	88.609

De herziening ten nadele van de gewezen verdachte

De eventuele werklastgevolgen van de in te voeren herziening ten nadele blijven hier buiten beschouwing. Ingevolge de overgangsregeling zal herziening ten nadele alleen mogelijk zijn voor arresten en vonnissen die na de inwerkingtreding van de het Wetsvoorstel in kracht van gewijsde zijn gegaan. Het is dus redelijk te veronderstellen dat niet binnen afzienbare tijd een aanvraag tot herziening ten nadele zal worden ingediend. Daar komt bij dat de herziening ten nadele slechts in zeer beperkte gevallen en uitsluitend op aanvraag van het College van Procureurs-generaal mogelijk zal zijn.

Indien na het uitbrengen van dit advies het wetsvoorstel op belangrijke onderdelen wordt gewijzigd of indien uit nadere uitvoeringsregelgeving belangrijke werklastgevolgen voortvloeien, dan wordt de Raad graag in de gelegenheid gesteld daarover aanvullend te adviseren. Met het oog op de voorbereiding van de gerechten op de invoering van het uiteindelijke Wetsvoorstel, stelt de Raad het op prijs op als hij geïnformeerd wordt over de indiening van het Wetsvoorstel bij de Eerste Kamer en de plaatsing van de definitieve wetstekst in het *Staatsblad*. Ook eventuele nadere regelgeving volgend op dit Wetsvoorstel met gevolgen voor de rechtspleging valt binnen het adviesrecht van de Raad. Voor zover van toepassing, ontvangt de Raad graag een adviesaanvraag voor deze nadere regelgeving.

Hoogachtend,

mr. Th. Groeneveld
Lid Raad voor de rechtspraak

Bijlage:

1. Opmerkingen artikelsgewijs herziening ten voordele van de gewezen verdachte

- Art. 457 lid 1 onder c: Heeft handhaving van het woord "anderszins" waarde, nu in de daaraan voorafgegane omschrijvingen niet uitdrukkelijk sprake is van een "feit of bewijsmiddel"?

- Art. 458, lid 3: Moet in de redactie van dit lid geen rekening worden gehouden met de mogelijkheid dat herziening leidt tot toepassing van een minder zware strafbepaling?

- Art. 463, lid 5: de vraag rijst of hier alle stukken worden bedoeld dan wel alleen de stukken van de herzieningsprocedure.

- Art. 465, lid 5: De plaatsing van deze bepaling in het artikel over afwijzen van de aanvraag zonder terechtzitting suggereert dat de Hoge Raad ook opdracht kan geven tot een nader onderzoek alvorens de zaak ter terechtzitting is aangebracht. Is dat de bedoeling? Zo nee, dan rijst de vraag wat met deze bepaling wordt beoogd naast art. 469 Sv.

- Art. 469: Niet duidelijk komt naar voren of het nader onderzoek ook door de enkelvoudige kamer of alleen door de meervoudige kamer kan worden opgedragen.

2. Opmerkingen artikelsgewijs herziening ten nadele van de gewezen verdachte

- Art. 482a, eerste lid sub b ,c en d: de uitdrukkingen "vast komen te staan" in sub c en sub d en "vastgesteld" in sub b roepen vragen op die in de MvT niet geheel worden beantwoord. Kennelijk kan van "vast komen te staan" en "vastgesteld" ook sprake zijn zonder onherroepelijke uitspraak van de rechter, maar waar ligt de grens en is het niet duidelijker om een uitspraak van de rechter te verlangen?

- Art. 482c: ter wille van de duidelijkheid verdient het aanbeveling uitdrukkelijk in de wet op te nemen dat parallelle opsporing niet is toegestaan.

- Art. 482e, tweede lid: bij de Wet herziening van het gerechtelijk vooronderzoek is het vereiste van voorafgaand verlof van de rechtbank voor een doorzoeking door de rechter-commissaris komen te vervallen. De aangevoerde grond was dat het om een automatisme zou gaan. Het verdient tegen deze achtergrond toelichting waarom hier verlof van de rechtbank wordt vereist.

3. Opmerkingen van redactionele aard

- Volgens alle bronnen luidt de Latijnse uitdrukking "*lites finiri oportet*" in plaats van "*… oportent*".

- In het wetsontwerp wordt in de artikelen 468 lid 4 en 469 lid 5 verwezen naar "degene die het verzoekschrift heeft ingediend". Kennelijk wordt hier telkens gedoeld op "degene die de aanvraag

tot herziening heeft gedaan". Elders in het wetsontwerp wordt wel gesproken van de "aanvraag tot herziening" (en niet "het verzoekschrift").

Het verdient aanbeveling om het woord "verzoeker" of "verzoekschrift" zoveel mogelijk te vermijden als daarmee wordt gedoeld op de aanvrager tot herziening. Door de nieuw geïntroduceerde mogelijkheid tot het doen van een verzoek om nader onderzoek, wekt het woord "verzoekschrift" verwarring.

- Opschrift eerste afdeling en tweede afdeling: is het niet correcter telkens toe te voegen: "van de gewezen verdachte"?

- Pagina 29 MvT: lees: "handvatten".

- Pagina 67 MvT: er is inmiddels een aantal uitspraken van het Hof van Justitie EG waarin op de ratio van de regeling van art. 54 e.v. SUO wordt ingegaan (o.m. Gözutük, Kraaijenbrink). Daaruit blijkt niet van iets wat in de weg zou staan aan herziening ten nadele van de gewezen verdachte.

- Pagina 68 MvT: lees artikel "482a" i.p.v. "282a".

- Pagina 85 MvT: lees: "geldend" i.p.v. "gelend".